



## ***Κοροναϊός: Η Διαχείριση της Κρίσης και η Επαναλειτουργία των Σχολείων***

***Δεληγιάννης Γ., Σχολικός Νοσηλευτής ΠΕ 25, MSc Διαχείρισης Κρίσεων\****

E-mail:georgedel322@gmail.com

### **Περίληψη**

Η τρέχουσα πανδημία του κοροναϊού προκαλεί τεράστια προβλήματα παγκοσμίως και σε πολλαπλά επίπεδα. Στην Ελλάδα, όπως και σε άλλες χώρες, η κατάσταση σταδιακά εξομαλύνεται, ωστόσο η διαχείριση μιας τέτοιας κρίσης είναι ιδιαίτερα δύσκολη. Η μελέτη και η απόφαση της άρσης των περιοριστικών μέτρων και συγκεκριμένα η επαναλειτουργία των σχολείων είναι μια πολύπλοκη διαδικασία που επιφυλάσσει πολλούς κινδύνους.

**Λέξεις Κλειδιά:** Κοροναϊός, Διαχείριση Κρίσης, Σχολεία

Καθώς η φάση της πανδημίας εξελίσσεται, όλοι βιώνουμε πρωτόγνωρες καταστάσεις σε πολλά επίπεδα. Παράλληλα, παρατηρείται μια εντυπωσιακή αύξηση σε θεωρίες και υποθέσεις για την τρέχουσα κατάσταση, την εξέλιξη αυτής, την άρση των μέτρων και έναν καταγισμό κριτικών για το τι είναι σωστό ή λάθος. Αν μη τι άλλο, αυτό αποτελεί μια φυσιολογική συμπεριφορά του πληθυσμού, που ανησυχεί για την υγεία του, την υγεία των αγαπημένων του προσώπων αλλά και για την οικονομική και κοινωνική κατάσταση που θα διαμορφωθεί μετά την **κρίση**<sup>1</sup>. Είναι όμως ζωτικής σημασίας η σωστή ενημέρωση, ο ρεαλισμός και η αποφυγή επικίνδυνων και αυθαίρετων συμπερασμάτων (Π.χ. Είναι αδύνατο να συγκρίνουμε τις ανθρώπινες απώλειες από τροχαία ατυχήματα με τις απώλειες από ένα λοιμώδες νόσημα, όπως της νόσου CoViD-19).

---

<sup>1</sup> Mollica RF, Cardozo BL, Osofsky HJ, Raphael B, Ager A, Salama P. Mental health in complex emergencies. *Lancet* 2004; 364: 2058–67.

Στην επιστήμη της «Διαχείρισης Κρίσεων», η κρίση αποτυπώνεται σε σχήμα κύκλου (κύκλος της κρίσης/καταστροφής), ο οποίος χωρίζεται σε επιμέρους φάσεις. Στις φάσεις πριν το ξέσπασμα της κρίσης περιλαμβάνονται ενέργειες, όπως η προετοιμασία και η ετοιμότητα, η ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων, ο σχεδιασμός και η εκτίμηση κινδύνου, ενώ στις φάσεις μετά το ξέσπασμα της κρίσης περιλαμβάνονται η απόκριση και η ανάκαμψη<sup>2</sup>. Σε αυτόν τον επιστημονικό τομέα είναι γνωστά όλα αυτά τα «σενάρια» που βιώνουμε σήμερα, είτε μέσα από παλαιότερα επιδημιολογικά φαινόμενα, είτε μέσω προγνωστικών μοντέλων. Τα ειδικά επιχειρησιακά σχέδια «ARTEMIS» και «ΠΕΡΣΕΑΣ» περιγράφουν λεπτομερώς τις προϋποθέσεις και τα χαρακτηριστικά μιας πανδημίας, αλλά και το σενάριο αθρόας προσέλευσης ασθενών σε νοσοκομεία λόγω μιας επιδημίας, αντιστοίχως (αφορούν πανδημία γρίπης, που προκαλεί σοβαρή λοίμωξη κατώτερου αναπνευστικού όπως και ο νέος κοροναϊός SARS-CoV2). Βασικές προτεραιότητες των σχεδίων είναι i) η μείωση της νοσηρότητας και της θνητότητας, ii) η ελαχιστοποίηση της αναταραχής στις υπηρεσίες υγείας, καθώς και σε άλλες ζωτικές υπηρεσίες, αλλά πρωτίστως iii) η διατήρηση της λειτουργίας του κρατικού μηχανισμού και η αποφυγή παράλυσής του. Είναι δυνατόν δε, σε καταστάσεις ανάγκης, να δοθεί προτεραιότητα στο δημόσιο συμφέρον έναντι του ατομικού. Εκεί ο αναγνώστης θα διαβάσει για μέτρα και καταστάσεις, κάποιες από τις οποίες βιώνει σήμερα και μέχρι χθες έμοιαζαν σενάρια επιστημονικής φαντασίας. Την ίδια ώρα οι εκπονητές και οι μελετητές των επιχειρησιακών σχεδίων γνωρίζουν πως τα πράγματα μπορούν να γίνουν δραματικά χειρότερα. Το **βασικότερο** βήμα για την αντιμετώπιση μιας επείγουσας κατάστασης, είναι η **εκτίμηση του κινδύνου** ή αλλιώς, η **ανάλυση της επικινδυνότητας**. Εκεί, αξιολογούνται όλες οι πιθανότητες με κάθε λεπτομέρεια και έπειτα με μαθηματικούς τύπους υπολογίζεται η επικινδυνότητα για όλα τα πιθανά ενδεχόμενα<sup>3</sup>.

Από τα μαθηματικά μοντέλα εκτίμησης κινδύνου, το σενάριο της πανδημίας έχει υψηλό αντίκτυπο, κατατάσσοντάς την στην κατηγορία «κριτικής σημασίας» με σημαντικές επιπτώσεις τόσο στον άνθρωπο (νοσηρότητα και θνητότητα σε προσωπικό και ασθενείς) όσο και στη λειτουργία των νοσοκομείων.

Αυτήν τη στιγμή διανύουμε την περίοδο της πανδημίας (Φάση 4 του σχεδίου), δηλαδή την περίοδο παγκόσμιας διασποράς ενός νέου στελέχους που υποδεικνύεται από διεθνή εκτίμηση κινδύνου, βασισμένη σε ιολογικά, επιδημιολογικά και κλινικά δεδομένα. Η εικόνα που αποτυπώνεται αυτή τη στιγμή για τη χώρα μας είναι αισιόδοξη.

Αυτές τις ημέρες γίνεται έντονη συζήτηση για τη φάση της μετάβασης (από τη φάση της πανδημίας στη φάση της σταδιακής χαλάρωσης). Εξ αιτίας της επιβολής αυστηρών μέτρων, παρουσιάζεται μείωση της επικινδυνότητας και δίνεται έτσι η δυνατότητα σταδιακής μετάβασης σε μια νέα κατάσταση και χαλάρωση των μέτρων. Αν η φάση της μετάβασης εξελιχθεί ομαλά, το επόμενο στάδιο αφορά τη λήξη της πανδημίας, κάτι που ανακοινώνεται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ), όπου εκτιμάται πως ο γενικός πληθυσμός έχει αποκτήσει ανοσία στο νέο στέλεχος. Ωστόσο χθες, ο Γενικός Διευθυντής του ΠΟΥ, παρακολουθώντας τις ανακοινώσεις για πολιτικές χαλάρωσης των μέτρων από διάφορες χώρες, κρούει τον κώδωνα του

<sup>2</sup> Μανταφούνη Ευαγγελία. Διαχείριση εκτάκτων αναγκών στα νοσοκομεία του Εθνικού Συστήματος Υγείας. Μεταπτυχιακή Εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς: 2008

<sup>3</sup> Γκίκα Δήμητρα. Σχέδιο Επιχειρησιακής ετοιμότητας σε επίπεδο Νοσοκομειακής Μονάδας για την αντιμετώπιση φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων. Μεταπτυχιακή Εργασία, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών: 2017

κινδύνου γι αυτές που «βιάζονται» να επανέλθουν, ζητώντας τους να τους εμπιστευθούν και πως τα χειρότερα δεν έχουν έρθει ακόμη<sup>4</sup>. Αξίζει να επισημανθεί εδώ πως χώρες όπως η Σιγκαπούρη που είχε χειριστεί πολύ καλά την πανδημία μέχρι πρόσφατα, μετά την χαλάρωση των μέτρων δημιουργήθηκε ένα μεγάλο δεύτερο κύμα κρουσμάτων<sup>5</sup>.

Θα πρέπει να επισημανθεί πως η επιτροπή του Υπουργείου Υγείας (ΥΥ), λαμβάνοντας υπόψη όλα τα δεδομένα που έχουν συλλεγεί μέχρι σήμερα, αξιοποιώντας τους τρόπους εκτίμησης της διασποράς στην κοινότητα (επιβεβαιωμένα κρούσματα, ρυθμός μεταβολής ημερήσιων κρουσμάτων και σύγκριση με τα συνολικά, χρόνος διπλασιασμού επιβεβαιωμένων κρουσμάτων κ.α.), θα εισηγηθεί για την εξέλιξη της κατάστασης.

Τα μέτρα, λοιπόν, που θα αρθούν αρχικά, θα αφορούν καταστάσεις, οι οποίες, μετά από ανάλυση των μαθηματικών και των προγνωστικών μοντέλων για την εκτίμηση του κινδύνου, θα εμπίπτουν στην κατηγορία που ονομάζεται «αποδεκτός κίνδυνος». Πρόκειται, δηλαδή, για ένα σενάριο, στο οποίο ο κίνδυνος είναι κατανοητός και ανεκτός.

Ο λεπτομερής και αδιάκοπος έλεγχος όλων των πιθανοτήτων, καθώς και η στενή παρακολούθηση και η αξιοποίηση των νέων δεδομένων είναι μείζονος σημασίας για τη διατήρηση του ελέγχου της πανδημίας. Είναι ευρέως γνωστό πως τα αποτελέσματα των μέτρων φαίνονται και αξιολογούνται 14 ημέρες μετά την εφαρμογή τους, όσο δηλαδή διαρκεί η μέγιστη περίοδος επώασης του ιού. Τα μέτρα και οι πολιτικές θα βρίσκονται υπό διαρκή επανεκτίμηση και υπό διαρκή επανασχεδιασμό, καθιστώντας σαφές πως δεν αποκλείεται ορισμένες άρσεις μέτρων να ανακληθούν, εάν τα αποτελέσματα δεν είναι τα επιθυμητά. Απαιτούνται πολύ προσεκτικοί χειρισμοί από δω και στο εξής για την αποφυγή ενός νέου κύματος κρουσμάτων.

Με την επικείμενη ανακοίνωση της άρσης των μέτρων αναμένεται από την κυβέρνηση να θέσει σε λειτουργία τις Κινητές Μονάδες Υγείας (ΚΟΜΥ), ενώ στις επόμενες 10-15 ημέρες αναμένεται η ευρεία διάθεση και χρήση των γρήγορων τεστ. Πρόκειται για ένα σημαντικό όπλο στη φαρέτρα της επιτροπής του Υπουργείου Υγείας, καθώς ο προσδιορισμός της διασποράς και της ανοσίας στην κοινότητα θα δώσει ζωτικής σημασίας δεδομένα, που θα αποτελέσουν το εισιτήριο για την επιστροφή στην κανονικότητα. Αυτό θα ενισχύσει τη συστηματική επιδημιολογική διερεύνηση και επιτήρηση και θα δώσει τη δυνατότητα για ενεργητική ιχνηλάτηση επαφών. Πιο συγκεκριμένα, η μαζική χρήση των γρήγορων τεστ από τις ΚΟΜΥ θα διενεργείται αρχικά σε περιπτώσεις ύποπτων κρουσμάτων και στενών επαφών με επιβεβαιωμένο κρούσμα, και σε δεύτερο χρόνο στο γενικό πληθυσμό με τυχαίους δειγματοληπτικούς ελέγχους. Εφόσον θα εντοπίζονται έγκαιρα τα νέα κρούσματα, θα εφαρμόζεται εξίσου έγκαιρα ο καθορισμός της ζώνης περιορισμού ενός κρούσματος και ο καθορισμός της ουδέτερης ζώνης, αλλά και η επιδημιολογική επιτήρηση της τελευταίας. Οι κινήσεις αυτές θα επιφέρουν περαιτέρω μείωση στη μετάδοση του ιού και συνεπώς στα νέα κρούσματα.

---

<sup>4</sup> WHO chief warns worst of coronavirus pandemic is still ahead <https://nypost.com/2020/04/21/who-chief-warns-worst-of-coronavirus-pandemic-still-ahead/>

<sup>5</sup> Singapore extends lockdown as Covid cases surge past 9,000 <https://www.theguardian.com/world/2020/apr/21/singapore-coronavirus-outbreak-surges-with-3000-new-cases-in-three-days>

Η επαναλειτουργία των σχολικών μονάδων είναι μια δύσκολη απόφαση, όχι μόνο για την Ελλάδα, αλλά και για όλο τον κόσμο, καθώς 188 χώρες έχουν λάβει μέτρα περιορισμού ή αναστολής των σχολικών μονάδων<sup>6,7</sup>. Όπως όλες οι άρσεις των μέτρων, έτσι και η επαναλειτουργία των σχολείων, είναι κάτι που θα εφαρμοστεί πιλοτικά. Η ενέργεια αυτή θα δώσει απαντήσεις στο μεγάλο ερώτημα που δημιουργήθηκε στην αρχή της επιβολής των μέτρων, αν δηλαδή το κλείσιμο των σχολείων ή το κλείσιμο άλλων χώρων μαζικής συνάθροισης έσπασαν την αλυσίδα μετάδοσης. Ένα άλλο μεγάλο ερώτημα σχετικά με το άνοιγμα των σχολείων, είναι εάν τα παιδιά θα διασπείρουν τον ιό σε κάθε σπίτι.

Θεωρείται αυτονόητο πως η επιτροπή του ΥΥ θα εισηγηθεί την αυστηρή προστασία του προσωπικού των σχολικών μονάδων που ανήκουν στις ευπαθείς ομάδες. Επίσης αυτονόητο θεωρείται πως δεν θα επαναλειτουργήσουν τα Ειδικά Σχολεία. Εκεί φοιτούν παιδιά με σοβαρά και χρόνια προβλήματα υγείας. Είναι αδύνατο να εφαρμοστούν οι απαιτούμενες αποστάσεις καθώς τα παιδιά χρήζουν ιδιαίτερης υποστήριξης και η μεταφορά τους από και προς τη σχολική μονάδα γίνεται μαζικά. Όπως ήδη έχει αναφέρει ο εκπρόσωπος του ΥΥ, καθηγητής Σ. Τσιόδρας, θα ληφθούν υπόψη όλες οι λεπτομέρειες και οι ιδιαιτερότητες της χώρας μας, με γνώμονα την προάσπιση της Δημόσιας Υγείας, της υγείας του μαθητικού πληθυσμού, των γονέων και των ατόμων του οικογενειακού περιβάλλοντος που ανήκουν στις ευπαθείς ομάδες. Προτείνονται επίσης διάφορα μέτρα που εφαρμόζονται σε χώρες του εξωτερικού, όπως μάθημα στην ύπαιθρο, η χρήσης μάσκας, η συχνή και πιστή εφαρμογή κανόνων υγιεινής. Ωστόσο παρατηρούνται και αντιδράσεις στην άρση των μέτρων, όπως για παράδειγμα στη Δανία όπου οι γονείς αρνούνται να στείλουν τα παιδιά τους στις σχολικές μονάδες που επαναλειτουργούν<sup>8</sup>.

Στην Ελληνική πραγματικότητα οι ιδιαιτερότητες είναι πολλές. Πολλοί ηλικιωμένοι ζουν με παιδιά σχολικής ηλικίας, αυξάνοντας την επικινδυνότητα πιθανής μετάδοσης από τα παιδιά. Στην εκπαίδευση υπάρχει σημαντικό πρόβλημα έλλειψης προσωπικού που κάθε χρόνο «μπαλώνεται» με την πρόσληψη συμβασιούχων αναπληρωτών. Οι υποδομές της εκπαίδευσης παρουσιάζουν τεράστια προβλήματα, σε χωροταξικό επίπεδο, σε επίπεδο συντήρησης και σε επάρκεια προϊόντων υγιεινής. Συνεπώς είναι πολύ δύσκολο να εφαρμοστεί μάθημα στους εξωτερικούς χώρους ενός σχολείου. Ίσως κάτι τέτοιο είναι εφικτό εάν αξιοποιηθούν αθλητικές εγκαταστάσεις, γήπεδα, στάδια και πάρκα. Όσον αφορά τις μάσκες, η χρήση τους έχει νόημα μόνο σε παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας (Γυμνάσιο-Λύκειο). Αν εξαιρέσουμε το ζήτημα της διαθεσιμότητας, ένα ακόμα πρόβλημα είναι ότι απαιτείται εκπαίδευση και προσαρμογή των παιδιών στη χρήση μάσκας για ώρες, καθώς η μη ορθή χρήση της μπορεί να επιφέρει αρνητικά αντί για θετικά αποτελέσματα. Επιπλέον, πρέπει να εκτιμηθεί κατά πόσο η μάσκα είναι ανεκτή από τους μαθητές σε καθημερινή βάση για κάποιες ώρες. Σίγουρα όμως θα μπορούσε να αποτελέσει ένα αποτελεσματικό μέτρο αποφυγής της επαφής των χεριών με το στόμα και τη μύτη. Ο ΠΟΥ έχει εκδώσει έναν

---

<sup>6</sup> CoViD-19: Τα μέτρα ήταν αποτελεσματικά. Ποιο είναι το επόμενο βήμα; <http://pathologia.eu/koronaios/covid-19-ta-metra-htan-apotelesmatika-poio-einai-to-epomeno-bhima/>

<sup>7</sup> How is CoViD-19 affecting schools in Europe? [https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/how-covid-19-affecting-schools-europe\\_en](https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/how-covid-19-affecting-schools-europe_en)

<sup>8</sup> Kid's aren't coronavirus "guinea pigs": Danish mums rebel as schools reopen <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-denmark/kids-arent-coronavirus-guinea-pigs-danish-mums-rebel-as-schools-reopen-idUSKCN21X1PM>.

λεπτομερή οδηγό σχετικά με κανονισμούς, με μέτρα πρόληψης κ.α. για την σταδιακή και προσεκτική επαναλειτουργία των σχολείων<sup>9</sup>.

Είναι ξεκάθαρο πως το άνοιγμα των σχολείων σε πρώτη φάση αφορά τους μαθητές της Γ' Λυκείου. Στο σενάριο λειτουργίας περισσότερων τάξεων, θεωρώ ότι θα πρέπει να ακολουθήσει η Β' Λυκείου και η Γ' Γυμνασίου. Προς το παρόν το άνοιγμα των Παιδικών Σταθμών, των Νηπιαγωγείων και των Δημοτικών **δεν αποτελούν καμία προτεραιότητα** και δε θα έπρεπε καν να είναι υπό συζήτηση, καθώς τα παιδιά αυτών των ηλικιακών ομάδων είναι δύσκολο να υιοθετήσουν και να εφαρμόσουν τους κανόνες ατομικής υγιεινής. Ωστόσο, οποιαδήποτε συζήτηση για το άνοιγμα των Παιδικών Σταθμών, των Νηπιαγωγείων και των Δημοτικών θα έχει ως στόχο τη συνοχή της Ελληνικής κοινωνίας και της ομαλής λειτουργίας της οικονομίας, αποδεσμεύοντας τους γονείς των παιδιών.

Η επιτροπή του ΥΥ κάνει συνεχή αξιολόγηση των παρεμβάσεων για τον έλεγχο του νοσήματος, παρακολούθηση της προόδου των στόχων και αξιολόγηση των στρατηγικών δημόσιας υγείας. Όλο το υγειονομικό προσωπικό στέκεται περήφανα στο ύψος των περιστάσεων παρά τις ελλείψεις προσωπικού, εξοπλισμού και υποδομών. Τα νέα δεδομένα για τα φαρμακευτικά σκευάσματα και τη θεραπεία συνεχώς αυξάνονται, δίνοντας ελπίδες πως αυτή θα είναι η αρχή του τέλους!

---

<sup>9</sup> Key messages and actions for CoViD19, prevention and control in schools [https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/key-messages-and-actions-for-covid-19-prevention-and-control-in-schools-march-2020.pdf?sfvrsn=baf81d52\\_4](https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/key-messages-and-actions-for-covid-19-prevention-and-control-in-schools-march-2020.pdf?sfvrsn=baf81d52_4)

## **ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ**

- 1) Mollica RF, Cardozo BL, Osofsky HJ, Raphael B, Ager A, Salama P. Mental health in complex emergencies. *Lancet* 2004; 364: 2058–67.
- 2) Μανταφούνη Ευαγγελία. Διαχείριση εκτάκτων αναγκών στα νοσοκομεία του Εθνικού Συστήματος Υγείας. Μεταπτυχιακή Εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς: 2008
- 3) Γκίκα Δήμητρα. Σχέδιο Επιχειρησιακής ετοιμότητας σε επίπεδο Νοσοκομειακής Μονάδας για την αντιμετώπιση φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων. Μεταπτυχιακή Εργασία, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών: 2017
- 4) WHO chief warns worst of coronavirus pandemic is still ahead  
<https://nypost.com/2020/04/21/who-chief-warns-worst-of-coronavirus-pandemic-still-ahead/>
- 5) Singapore extends lockdown as Covid cases surge past 9,000  
<https://www.theguardian.com/world/2020/apr/21/singapore-coronavirus-outbreak-surges-with-3000-new-cases-in-three-days>
- 6) CoViD-19: Τα μέτρα ήταν αποτελεσματικά. Ποιο είναι το επόμενο βήμα;  
<http://pathologia.eu/koronaivos/covid-19-ta-metra-htan-apotelesmatika-poio-einai-to-epomeno-bhma/>
- 7) How is CoViD-19 affecting schools in Europe? [https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/how-covid-19-affecting-schools-europe\\_en](https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/how-covid-19-affecting-schools-europe_en)
- 8) Kid’s aren’t coronavirus “guinea pigs”: Danish mums rebel as schools reopen  
<https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-denmark/kids-arent-coronavirus-guinea-pigs-danish-mums-rebel-as-schools-reopen-idUSKCN21X1PM>.
- 9) Key messages and actions for CoViD19, prevention and control in schools  
[https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/key-messages-and-actions-for-covid-19-prevention-and-control-in-schools-march-2020.pdf?sfvrsn=baf81d52\\_4](https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/key-messages-and-actions-for-covid-19-prevention-and-control-in-schools-march-2020.pdf?sfvrsn=baf81d52_4)

*\*Ο Γιώργος Δεληγιάννης είναι σχολικός νοσηλευτής ΠΕ-25. Είναι απόφοιτος του τμήματος Νοσηλευτικής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, με μεταπτυχιακό τίτλο ειδίκευσης στη Διαχείριση Κρίσεων στον Τομέα Υγείας. Έχει εργαστεί στο Εθνικό Κέντρο Επιχειρήσεων Υγείας του Υπουργείου Υγείας, είναι μέλος του Επιστημονικού Τομέα Διαχείρισης Κρίσεων της Ένωσης Νοσηλευτών Ελλάδος, μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού Ειδικής Αγωγής Αττικής και αναπληρωματικό μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Ινστιτούτου Μελετών & Ερευνών Γενικής και Ειδικής Εκπαίδευσης.*

Copyright © Δεληγιάννης Γιώργος, upload IMEEGE EDU in [www.academia.edu](http://www.academia.edu) 22-4-2020

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος – All rights reserved

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ' ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς το-ους συγγραφέα-είς. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν το-ους συγγραφέα-είς και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Ινστιτούτου Μελετών και Ερευνών Γενικής και Ειδικής Εκπαίδευσης (Ι.Μ.Ε.Γ.Ε.Ε.).